

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
15 червня 2022 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №11 від 30.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 261 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

**ЛАЗАРЕНКО Світлана В'ячеславівна,
РОТАР Анна Іванівна**

ІГРОВІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У сучасному освітньому процесі спостерігаються істотні зміни, зумовлені бурхливим розвитком науки і техніки. Змінюється модель навчання: якщо в центрі старої моделі перебував викладач, який визначав напрямок, особливості організації навчання, добір і подачу навчального матеріалу, а основне її завдання полягало в передачі знань з наступною їх точною репродукцією, студенти ж у цій моделі виконували роль пасивних спостерігачів / реципієнтів, то сучасна модель освіти змінює ці позиції: вона фокусується на потребах студента, який з пасивного спостерігача перетворюється на активного учасника навчального процесу та є основним вектором розвитку та організації останнього, викладач у цій моделі лише коригує напрям навчання, створює умови для успішної реалізації усіх можливостей студента, основне завдання освітнього процесу – навчити самостійно здобувати необхідні знання, розвивати свої уміння та навички. Усі ці зміни зумовлюють необхідність провадження в навчальний процес нових методів і технологій навчання, які б посилювали мотивацію, створювали б сприятливі психологічні умови для комунікації, знижуючи психологічний опір, а відтак забезпечували б інтенсифікацію та оптимізацію формування іншомовних компетенцій (мовної, мовленнєвої, соціокультурної, професійної тощо). До таких методів і технологій належить навчальна гра.

Гру як метод і технологію навчання досліджують науковці різних галузей: лінгводидакти, психологи, педагоги. Дидактичний потенціал гри на уроках іноземної мови вивчали А. Деркач, Л. Грицюк, Г. Китайгородська, Т. Олійник, С. Щербак тощо. Однак мусимо констатувати недостатність наукових розвідок, присвячених висвітленню ролі гри на заняттях з української мови як іноземної (О. Палінська, В. Овдіюк, Г. Швець).

Кореляцію між поняттями «ігровий метод» і «ігрова технологія» представляємо так: ігровий метод – періодичне (одиноке, несистемне) використання певної гри, спрямоване на вирішення однієї конкретної навчальної задачі; ігрова технологія – система ретельно продуманих ігор, що перебувають у тісному логічному і послідовному взаємозв'язку, підпорядковані одній темі й одній навчальній меті, характеризуються поступовим зростанням складності мисленнєвих і мовленнєвих умінь.

Традиційним у лінводидактиці є поділ ігор на мовні та мовленнєві (комунікативні) [Бігич, Бориско, Борецька, 2013: 125]. Деякі науковці відокремлюють рольові та ділові ігри як самостійну групу [Овдіюк, 2015: 20], проте таке виокремлення, на нашу думку, потребує зауважень: рольові ігри, наприклад, можуть бути спрямовані на формування як мовленнєвої, так і професійнодіяльностної компетенції, адже все залежить від змісту матеріалу,

яким буде наповнена гра. Пропонуємо класифікувати ігрові технології та методи залежно від їх цільового призначення, тобто залежно від того, яка компетенція знаходиться в фокусі тієї чи іншої гри. З огляду на цей критерій виокремлюємо такі ігрові технології і методи: 1) ігри, що сприяють формуванню мовної компетенції; 2) ігри, що спрямовані на формування комунікативної компетенції; 3) ігри, що орієнтовані на розвиток соціокультурної компетенції; 4) ігри, що сприяють формуванню професійнодіяльній компетенції. Кожна з визначених груп має різні варіанти реалізації. Розглянемо кожну з груп окремо.

Ігри, що сприяють формуванню мовної компетенції інофонів, можна поділити на підвиди (залежно від того, що знаходиться в фокусі формування): 1) ігри, основна мета яких – опрацювання фонетики, графіки та орфографії («пошук зниклої букви», «віднайди звукову пару» «знайди помилку», «дешифрування»); 2) ігри, спрямовані на опрацювання морфеміки та словотвору (гри, спрямовані на формування навичок сприйняття, «збери слово», «знайди зайве», «продовжи рядок», «поділи слова на групи за словотворчими моделями», гра «заповни пропуск»); 3) ігри, орієнтовані на опрацювання лексики (кросворди, складання кластерів, «знайди пару»); 4) ігри, спрямовані на вироблення вмінь усвідомлювати та розуміти граматичний і структурний склад речення, здійснювати побудови та трансформацію речень («доповни речення», «зміни речення», «склади речення за моделлю», «підхопи фразу»).

Ігри, спрямовані на формування комунікативної компетенції, реалізуються такими формами: рольові ігри, круглі столи, презентації, складання сінквейнів, метод брейнстормінгу. Досить продуктивною на заняттях з української мови як іноземної є гра, в основі якої метод «фішбоун»: відповідно до цього методу інофони мають прочитати текст, зрозуміти його, а потім намалювати скелет риби, де голова – основна тема тексту, скелет - основні події / основні положення / причини та наслідки (тут можуть бути різні варіанти), хвіст - основна думка тексту / висновки.

Оскільки повноцінне опанування будь-якою іноземною мовою неможливе без формування соціокультурної компетенції, то на заняттях з української мови як іноземної обов'язковими є ігри, спрямовані на розвиток соціокультурної компетенції. Серед таких ігор досить часто використовують такі: назви свято, зображене на малюнку, назви основні традиції його святкування; добери синонім до фразеологізму; поєднай синонімічні / антонімічні фразеологізми. Досить ефективними на заняттях з інофонами є ігри, в основі яких різні види роботи з прецедентними феноменами, наприклад: поєднати прецедентне ім'я з узагальненою характеристикою, відновити лексичну структуру прецедентного феномена, дібрати прецедентний феномен, що характеризує подану ситуацію, знайти в тексті прецедентний феномен і пояснити його значення, продовжити речення, розкривши зміст прецедентного феномена, вжитого у його складі, скласти речення, до складу яких входили б подані прецедентні феномени.

Ігри, що сприяють формуванню професійнодіяльній компетенції, активно впроваджують на основному та просунутому етапах вивчення мови

(рівень B2, C1). Серед цих ігор найактивніше використовують: рольові ігри; створення проектів; складання діалогу/ тексту відповідно до професійної ситуації; корегування діалогу / тексту відповідно до певної професійної ситуації.

Отже, ігрові методи та технології дозволяють зробити навчальний процес більш цікавим, різноманітним. Вони активізують когнітивні процеси студентів, підвищують мотивацію до навчання, посилюють активність, ініціативність та самостійність слухачів під час навчання, а відтак роблять його більш ефективним, результативним. Проте впровадження ігрових методів і технологій в навчальний процес потрібно бути не хаотичним, а педагогічно доцільним, виваженим, воно повинно відбуватися з урахуванням таких основних принципів: систематичність, тематична доречність, відповідність мовним і комунікативним компетенціям слухачів, свідомість, активність, високий ступінь самостійності, креативність.

Список використаних джерел:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Овдіюк В. В. Роль інтерактивних методів навчання у формуванні комунікативної компетенції української мови іноземних студентів. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов (української, російської, англійської, китайської, турецької) у вищих навчальних закладах*: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., м. Київ, 24 квітня 2015 р. / КНУ ім. Тараса Шевченка, 2015. С. 17-22.

3. Палінська О. Використання ігор на заняттях з української мови як іноземної. *Українська мова у світі*: матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф., м. Львів, 8-9 листопада 2012 р. С. 185-191.

4. Швець Г. Д. Ігрові технології в навчанні української мови як іноземної *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2016. № 5. С. 106-112.

ЛАЗОР Катерина Петрівна

МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ МІЖСОБИСТІСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Успіх навчального процесу залежить від багатьох факторів, та чи не найбільшу вагу в цьому відношенні набуває здатність викладача налагодити комунікацію, особливо якщо мова йде про дистанційне навчання в умовах нинішньої надзвичайної ситуації воєнного стану. Певні психологічні труднощі, зокрема, відсутність прямого контакту «очі-в-очі», проблема визначення психологічних особливостей особистості в режимі онлайн, неповноцінність психологічної участі, відмова від емоційної співучасті та ілюзія зниження